

Университет на Севиля, 24 май 2019 г.

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, докторска програма по философия с преподаване на английски език

Научен ръководител: проф. д.ф.н. Анета Карагеоргиева

Докторант: Зоран Койчич, „Ориентиран към действието метод във философското консултиране”

Дисертацията на тема „Ориентиран към действието метод във философското консултиране” отговаря на научните и технически изисквания, за да бъде одобрена като подходящо академично проучване.

На първо място, дисертационният труд е **новаторски проект**, който представя нов метод на философско консултиране, основан на дискурсивната рационалност. В допълнение, той дефинира (първи етап от дискурса с консултираните лица) анализ, в чиито корени стои един поетичен подход, основан на мита. Дисертацията е спасение за стоическата философия посредством Хадо и Фуко. Освен това не се ограничава до рамките на теоретизирането (ново тълкуване на тези класически автори), а описва динамиката на консултирането чрез теории, разработени от Сенека и Марк Аврелий, наред с други. И накрая, не са много дисертационните трудове в света на философската практика, макар това да е силно развита област – предмет на международни конференции, научни журналы и университетски изследователски проекти и групи. В действителност никой от посочените не е работил по концепции като „митос“ (mythos) или с класически автори като Платон и Сократ.

На второ място, дисертационният труд е **академично добре обоснован**. Койчич твърди, че „философското консултиране може да се използва в различен контекст извън академичната среда, но също така може да покаже на академичните кръгове, че е част от философско изследване, което заслужава да се проучи и да се включи в бъдеща професия, основава на формалното академично философско образование“ (стр. 12). Днес това желание трябва да бъде подплатено със сериозни трудове, в които авторите доказват солидните си знания по история на философията, както прави докторантът. Всъщност неговото предложение не е чисто практическо и той не забравя (като правят някои автори), че философското консултиране е **философия**; вместо това посява семената на

философията, полива ги и осигурява подходяща светлина, за да може философският му метод да избуи от строгата теория.

На трето място, *стилът е изненадващо ясен*. Текстът се чете като роман или като хубав философски разказ, който започва с общи постановки и завършва с конкретни казуси, в които е вплетена теорията.

На четвърто място, методологията се корени в един *добър подбор на автори и теории*. Увлекателно е например да четеш (и да усещаш) как концепциите от реториката *inventio, dispositio, elocutio, memoria* и *actio* на Пиер Раме (стр. 114) се превръщат във фази на провеждане на една философска сесия. Освен това интерес буди пътешествието му в света на такива авторитети във философските практики като Ран Лахав, Питър Раабе, Щауде (Staude), Линдсет или Маринов.

На пето място, *темата е от основно значение за днешната философия*. Аксел Хонет – последният директор на „Института за социални науки“ („Франкфуртската школа“) – използва Хегеловата концепция за „признаването“, за да покаже лицето на малцинствата (или недооценените). Левинас защитава лицето на Другия като начин да възроди същността на философията, а също и с цел ваксиниране срещу един нов Аушвиц. Юрген Хабермас застъпва идеята за „комуникативното действие“ като форма на възвръщане на „жизнения свят“ (*Lebens-welt*) във взаимоотношенията ни на фона на варварството на стратегическата комуникация (която просто преследва егоистичния интерес). Рорти предлага понятията за „разговор“ и „солидарност“ като инструмент за борба с тиранията на тесногръдите и арогантни идеологии, заключени в собствените си кули от слонова кост. Подходът на философското консултиране е начин да се размишлява върху тази червена линия: превенция срещу нов Виетнам или нов 11-ти септември. Предложението на автора върви от теорията към практиката и към конкретните приложения: Койчич дава глас на хората (чрез консултациите си) и им помага да размишляват върху своите противоречия, заблуди, сгрешени концепции и компроментирани аргументи. По време на сесиите си не налага лични идеи или идеологии; напротив – целта му е да помогне на хората да изградят собствени идеи. По думите му: „Ориентираният към действието метод във философското консултиране се стреми именно към това – да се развие като метод, който може да доближи философското изследване като част от грижата за „аз“-а до тези, които искат да напредват и да се развиват по начин, при който вникването в себе си води до разбиране, израстване и подобряване на онези връзки, които търсим в „аз“-а и в отношенията си с Другия“ (стр. 11).

Това стойностно проучване обаче заслужава внимателен прочит с цел внасяне на подобрения с помощта на няколко идеи, които ще обобщя.

Първо: макар да се предлага добро резюме на историята на философското консултиране, трябва да се добавят някои забравени автори. Освен това трябва да

отбележим някои важни факти в историята на движението. Много е важно да се направи връзка между зората на тази професия и движението „Май'68“ и неговия дух за целите на практическата философия. В рамките на Философията, революцията не е просто в книгите на Маркузе, Фром или ранния Хабермас. През 1968 г. Леон де Хаас – един млад европейски философски консултант – обяснява как е започнал да работи по тази тема преди Ахенбах. Случаят в Америка е същият: Майкъл Ръсел започва своите консултации през седемдесетте, в същия период Питър Костенбаум е назначен на официалната позиция „философ“ в една болница, а още преди това Пиер Граймс (Pierre Grimes) разработва философски метод в акушерството.

Относно някои практически факти, Койчич заявява: „В подкрепа на това твърдение могат да се намерят достатъчно доказателства, че почти всички национални дружества за философска практика изискват от своите членове и практики да притежават магистърска или докторска степен по философия“. За жалост това не е вярно. Има твърде много програми за обучение по философска практика, в които се приемат участници без диплома за магистър или доктор по философия. Такъв е случаят с университета „Васко де Кирога“ (Universidad Vasco de Quiroga), Института по философия (Instituto de Filosofia) в Гуадалахара, Автономния университет на Пуебла в мексиканския щат Чиापас (Universidad Autónoma de Chiapas), Автономния университет на Мадрид (Universidad Autónoma de Madrid), АРАЕФ (Португалска асоциация за етическо и философско консултиране), АРЕФР (Португалска асоциация за етическа и философска практика), АРРА и др.

Накрая Койчич отбелязва, че философските дейности на работното място „могат да изглеждат странно“ и посочва това като нова област. Философията в бизнеса обаче е доста развита в Обединеното кралство и САЩ. Тя представлява професия и изследователска област с повече от 30-годишна история.

Второ: в метода на Койчич се забелязва една доста дискурсивна и аналитична тенденция. Това се вижда при разглеждането му на идеята за „мит“ като (първия) етап, който трябва да бъде *преодолян* чрез подобрена рационалност. Освен това той насърчава консултираните лица да съставят *по-ясни* и *по-кратки* изречения, и защитава критическото мислене като най-добрия начин да се мисли обективно. Макар този аналитичен подход да не е грешен, неговата арогантност и тирания е отхвърлена през ХХ век от Гадамер, Хайдегер, Делюз, Дерида, Хоркхаймер или Мария. Не бива да забравяме Адорно, който в „Минима Моралия“ предупреждава относно причината за попадането на човешки същества в Аушвиц. Всички тези автори отбелязват, че един от най-големите митове в модерната философия е да се смята, че е възможна „чиста“ или „обективна“ рационалност, и че трябва да избягваме предразсъдъците и субективните съображения. Те обаче не забравят, че големите предразсъдъци на илюстрирането и чистата рационалност е да се смята, че тя е освободена от предразсъдъци. Модерните философи са на мнение, че субективността деформира реалната и обективна философия; те обаче не отчитат, че „чистата“ мисъл се създава от субект. С две думи, тяхната рационалност е потопена в идеология.

Рисковете на обективната рационалност кара Адорно да се опита в „Минима Моралия“ да потърси други форми на мислене, защото това е съществена причина, довела до Аушвиц. От друга страна Гадамер установява, че естетическата рационалност съдържа истина, която е различна (и понякога по-дълбока) от логическата: има истина, свързана с любовта в „Целувката“ на Климт, която не може да бъде логически извлечена и обяснена с думи. Мария Самбрано е съгласна с това – философията, казва тя, предполага дешифриране (декодиране) на оригиналното чувство. Това декодиране не може да се извърши с логически аргументи или чрез изучаване на концепции. Трябва да използваме рационалност, която чува ритъма и усеща музиката на думите и на живота. Понякога декодирането се нуждае от мит, за да не изпусне най-важното. Освен това Гадамер прави разлика между думи, използвани за предаване на значение (пренос на информация) и „разкриващи“ думи, които трансформират хората (именно те провокират „събития“ – вж. Клод Романо, или преживявания – вж. Китаро Нишида).

Нека обобщим изказаните съображения: дисертационният труд не трябва да се фокусира само върху критическия анализ/рационалност в консултирането с цел решаване на проблеми, защото понякога консултираният не се нуждае от решение на проблема, а от това да трансформира себе си – т.е. да изгради нова връзка със света. За постигане на тази цел е добре да се работи с идеи – както прави докторантът – но е важно да се работи и с други философски среди (където идеите са музика, цветове, картини, ритъм и т.н.). Можем да мислим върху това като си припомним как Мерло-Понти обяснява, че човек *разбира* дадена песен. Слушателят може да прочете текста на песента, но това не е добро тълкуване; при доброто тълкуване се разбира духът (Geist) на песента, като се танцува в нейния ритъм (китаристът разбира песента, когато успее да възпроизведе ритъма ѝ). И накрая – разбирането не е просто въпрос на дискурс, а и танц.

Трето: важно е да се предотврати употребата на инструменталната рационалност във философското консултиране, защото това насърчава идеология вместо критически позиции. Инструментална рационалност се поражда когато философският консултант се превърне в решаващ проблеми човек – т.е. професионалист, който не поставя под въпрос целите на консултирания. Следователно, ако философското консултиране и неговите методи се използват като „методи, които ни помагат да постигнем крайните си цели“ (стр. 132), е възможно да се гради върху „цели“, които защитават дадена идеология без да съзнаваме контрола ѝ върху нас. Затова е необходимо да отчитаме това измерение на философското консултиране когато посочваме дефиницията или практиката му.

Въпреки горните съображения (които се очаква да са полезни за подобряване на проучването), дисертационният труд е пример за обстойна работа, която (вече) има свое въздействие върху изучаването на философската практика/консултиране.

Проф. д-р Хосе Барриентос Растрохо

Университет на Севия, Испания